

Nr 146.

Ankom till riksdagens kansli den 30 maj 1941 kl. 1 e. m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till teckning av ytterligare aktier i Svenska skifferoljeaktiebolaget.

(1:a avd.)

I propositionen nr 232 har Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över handelsärenden för den 9 maj 1941, föreslagit riksdagen att till teckning av ytterligare aktier i Svenska skifferoljeaktiebolaget å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1940/41 under Kapitalbudgeten: Fonden för statens aktier anvisa ett reservationsanslag av 11,000,000 kronor.

Med anledning av Kungl. Maj:ts proposition den 8 november 1940, nr 63, anvisade samma års urtima riksdag (skr. nr 81) såsom kapitalinvestering i fonden för statens aktier till teckning av aktier i Svenska skifferoljeaktiebolaget å tilläggsstat I för budgetåret 1940/41 ett reservationsanslag av 15 miljoner kronor. Medelsanvisningen grundade sig på ett förslag av statens bränslekommission i skrivelse den 25 oktober 1940, enligt vilket en inhemsk skifferoljeindustri skulle uppbyggas, inriktad på en årsproduktion motsvarande vårt minimibehov av råolja, därvid såsom en första etapp skulle uppföras en anläggning med en årlig produktionskapacitet av cirka 13,000 kbm. Anläggningen skulle förläggas till Närke och verksamheten skulle handhas av nyssnämnda för ändamålet särskilt bildade bolag.

Den 20 december 1940 uppdrog Kungl. Maj:t åt chefen för handelsdepartementet att till ett nominellt belopp av 14,999,400 kronor för Kungl. Maj:t kronan låta teckna aktier i Svenska skifferoljeaktiebolaget, varvid förutsattes att varje aktie skulle lyda å 100 kronor, ävensom att sex aktier skulle tecknas av andra än staten.

Bolaget registrerades den 24 januari 1941. Enligt den för bolaget gällande ordningen skall bolaget, vars styrelse har sitt säte i Örebro, hava till föremål att bedriva rörelse avseende utvinning av oljor ur svenska skiffertillgångar och annan därmed förenlig verksamhet av teknisk, industriell eller kommersiell art. Bolagets aktiekapital skulle utgöra minst 15 miljoner och högst 45 miljoner kronor.

Kungl. Maj:t har *dels* genom beslut den 28 februari 1941 medgivit, att bolagets första anläggning för skifferoljetillverkning må uppföras i två delar med ungefär lika kapacitet, den ena enligt samma metod som kommit till

användning vid marinförvaltningens oljeverk å Kinnekulle — den s. k. Berghska metoden — och den andra såsom kanalugn efter ritningar, som uppgjorts av Aktiebolaget industrimetoder, dels ock genom beslut den 2 maj 1941 lämnat bolaget tillstånd att förvärva följande av bolaget för verksamheten inköpta fastigheter nämligen: Högtorp 1°, Högtorp 2°, Högtorp 2⁴, Kärringerud 1², Kvarntorp 1² och Kvarntorp 1³, allt i Ekeby socken av Örebro län.

I skrivelse den 1 april 1941 har *statens bränslekommission* hemställt, att Kungl. Maj:t ville uppdraga åt Svenska skifferoljeaktiebolaget att omedelbart vidtaga åtgärder för utbyggande av bolagets skifferoljeverk vid Kvarntorp i Närke för en sammanlagd produktion av 28,000 kubikmeter olja. I sin skrivelse lämnar kommissionen — under erinran om sitt tidigare uttalande att den inhemska oljeproduktionen borde inriktas på en kvantitet råolja, vilken krävdes för fyllande av landets årliga minimibehov av flytande bränsle — vissa uppgifter rörande lagertillgången och årsbehovet under olika förutsättningar.

I skrivelsen har kommissionen anmält, att Svenska skifferoljeaktiebolaget omedelbart hade trätt i verksamhet samt att anläggningen beräknades kunna tagas i bruk i mars 1942 och att full produktion förväntades komma att uppnås under maj samma år. Kommissionen har vidare anmält, att en utbyggnad till dubbel produktionskapacitet kunde ske till en kostnad, som avsevärt understeg den som krävdes om ett helt nytt skifferoljeverk anlades. Kommissionen ansåge därför, att anläggningen omedelbart borde utbyggas till dubbel produktionskapacitet. Anläggningen skulle på så sätt få en produktionskapacitet av ungefär 28,000 kubikmeter motorbrännolja och eldningsolja för år räknat.

Statens industrikommission har i avgivet utlåtande tillstyrkt framställningen.

Kommerskollegium har likaledes tillstyrkt framställningen och därjämte överlämnat ett från Svenska skifferoljeverket införskaffat yttrande, för vars innehåll redogörelse lämnats i propositionen.

Föredraganden, statsrådet F. Domö, har för egen del i ärendet anfört följande.

Jag delar den uppfattning, som kommit till uttryck i ärendet, att med hänsyn till försörjningsläget ytterligare åtgärder för inhemsk tillverkning av flytande bränsle snarast möjligt böra vidtagas. Förslaget att dessa åtgärder få formen av en utbyggnad av den redan beslutade skifferoljeanläggningen i Närke synes välgrundat. Enligt vad kommerskollegium anfört skulle, om på föreslaget sätt produktionsförmågan vid den av Svenska skifferoljeaktiebolaget påbörjade anläggningen vid Kvarntorp ökas till 28,000 kubikmeter om året, för nämnda anläggning uppnås den storleksordning, som lämpligen kan ifrågakomma. Mot den av bolaget verkställda beräkningen av kostnaden för en dylik utvidgning av anläggningen, slutande å ett belopp av 11 miljoner kronor, synes ej vara något att erinra.

I den skrivelse (nr 81), varigenom 1940 års urtima riksdag anmälde sitt beslut om anvisande av medel till tecknande av aktier i bolaget, uttalades bland annat, att det hade varit av värde om till belysning av förläggnings-

frågan utredning förebragts rörande äganderättsförhållandena beträffande den mark, som ifrågasatts skola förvärvas för ändamålet, rörande möjligheterna att där erhålla för oljeutvinning erforderligt vatten samt rörande bostadstillgången. Spörsmålet om oskadliggörandet eller nyttiggörandet av de svavelgaser, som uppkomme vid oljeutvinningen, syntes också riksdagen böra närmare undersökas.

Med anledning av dessa uttalanden må, vad först beträffar äganderätsfrågan, erinras, att denna numera lösts genom att bolaget på sätt tidigare nämnts inköpt den mark, som tillsvidare erfordras för anläggningen. Vattenbehovet synes vidare kunna tillfredsställande tillgodoses genom upptagande av en vattenledning från Kvismare kanal. Vad bostadsförhållandena angår kan en del av bostadsbehovet fyllas genom utnyttjande av redan befintliga byggnader i orten. För de arbetare, vilka bliva behöfliga i händelse den föreslagna utvidgningen av anläggningen sker, torde däremot i huvudsak nya bostäder behöva anskaffas. Till täckande av kostnaden härför är ett belopp av en miljon kronor upptaget i den av bolaget framlagda kostnadsberäkningen. Beträffande slutligen de vid oljeutvinningen uppkommande svavelgaserna är spörsmålet om deras oskadliggörande eller tillvaratagande föremål för undersökning av bolaget.

I sin nämnda skrivelse underströk riksdagen jämväl önskvärdheten av en gemensam ledning för de statliga företagen, som arbeta på nyttiggörande av landets skifferoljetillgångar. Den av riksdagen sålunda berörda frågan är under övertvägande. I avvaktan på ytterligare erfarenhet torde emellertid böra anstå ännu någon tid med slutliga åtgärder för förverkligande av det ifrågavarande önskemålet.

Jag tillstyrker alltså, att en utvidgning av Kvarntorpsanläggningen kommer till stånd i huvudsaklig överensstämmelse med vad bolaget föreslagit. Det för ändamålet erforderliga beloppet, 11 miljoner kronor, torde, med bifall till bolagets förslag, böra tillföras detsamma genom ytterligare aktieteckning från statens sida. Beloppet torde böra upptagas å tilläggsstat till den löpande riksstaten.

Kungl. Maj:ts föreliggande förslag innebär en ökning av aktiekapitalet i syfte att möjliggöra en utvidgning av den av 1940 års urtima riksdag beslutade anläggningen vid Kvarntorp. Med hänsyn till rådande försörjningsläge beträffande flytande bränsle finner sig utskottet böra tillstyrka förslaget i fråga och samtidigt framhålla angelägenheten av att arbetet med den föreslagna utbyggnaden bedrivs med all den skyndsamhet som förhållandena medgiva.

Utskottet.

Utskottet får i detta sammanhang erinra därom, att i den skrivelse, varigenom 1940 års urtima riksdag anmälde sitt beslut om anvisande av medel till flottans skifferoljeverk å Kinnekulle underströks, bland annat, önskvärdheten av en samordning av de krafter, som nu arbeta på nyttiggörande av landets skifferoljetillgångar. Departementschefen har i föreliggande proposition meddelat, att den av riksdagen sålunda berörda frågan är under övertvägande, och i samband därmed framhållit, att det i avvaktan på ytterligare erfarenhet torde böra anstå ännu någon tid med slutliga åtgärder för förverkligandet av det ifrågavarande önskemålet. Med hänsyn härtill och i frågans nuvarande läge vill utskottet endast understryka, att berörda spörsmål, så fort lämpligen ske kan, bringas till sin lösning.

Utskottet hemställer,

att riksdagen må till *Teckning av ytterligare aktier i Svenska skifferoljeaktiebolaget* å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1940/41 såsom kapitalinvestering i fonden för statens aktier anvisa ett reservationsanslag av 11,000,000 kronor.

Stockholm den 30 maj 1941.

På statsutskottets vägnar:

J. B. JOHANSSON.

Närvarande: se under utlåtandet nr 144.
